

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS LYTIES PAGRINDU TEIKIANT INFORMACIJĄ APIE UGDYMO PASLAUGAS TYRIMO

2019-03-25 Nr. (19)SI-1)SP-50

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2019 m. sausio 7 d. gauta informacija apie socialinio tinklalapio *Facebook* (duomenys neskelbtini) (toliau – Lektorius) paskyroje skelbiama informaciją dėl seminaro „Dažniausios klaidos pardavimuose – seminaras tik moterims“ (toliau – Reklama). Reklamoje nurodoma: „<...> Kodėl seminaras tik moterims? Nes pastebėjau, jog moterys atviriau ir drąsiau reiškia savo nuomonę, kada auditorijoje nėra vyrų, mat pastarieji dažniausiai būna labai aktyvūs ir užgožia jas. Nes praktinės užduotys subalansuotos tik moterims. Nes jūs, moterys, priverčiate labiau pasitempti ir atsakingiau pasiruošti pačiam lektoriui <...>“ (teksto kalba netaisyta). Reklama galimai pažeidžia įstatymų, reglamentuojančių lygių galimybių principus, nuostatas.

Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Agneta Skardžiuvienė (toliau – Lygių galimybių kontrolierė), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 24 str. 3 d., pradėjo tyrimą savo iniciatyva dėl galimo Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 str. 2 p., pagal kurį prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas privalo, suteikdamas vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuodamas, užtikrinti, kad joje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekinimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas dėl asmens lyties bei formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą, pažeidimo.

2019 m. sausio 14 d. raštu Nr. (1)SI-1)S-40 Lygių galimybių kontrolierė kreipėsi į Lektorių, prašydama per 5 darbo dienas nuo reikalavimo gavimo dienos (kuo skubiau) pateikti paaiškinimą: kas yra seminaro „Dažniausios klaidos pardavimuose – seminaras tik moterims“ (toliau – Seminaras) organizatorius bei vedėjas; ar Seminaras skirtas tik moterims, jei taip, kodėl; ar į Seminarą registravosi vyrai; jei taip, ar jiems buvo leista dalyvauti seminare; kokiais duomenimis vadovaujasi, teigdamas: „<...> moterys atviriau ir drąsiau reiškia savo nuomonę, kada auditorijoje nėra vyrų, mat pastarieji dažniausiai būna labai aktyvūs ir užgožia jas“; paaiškinti, kuo skiriasi praktinės užduotys moterims nuo praktinių užduočių vyrams bei bendrų užduočių vyrams ir moterims; ką reiškia teiginys: „moterys priverčia labiau

pasitempti ir atsakingiau pasiruošti pačiam lektoriui“; kuo skiriasi seminarai moterims nuo seminarų bendrai vyrams ir moterims. Kartu prašyta pateikti kitą, reikšmingą informaciją, susijusią su atliekamu tyrimu.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

2019 m. sausio 21 d. Tarnybai el. paštu lygybe@lygybe.lt pateiktuose paaiškinimuose Lektorius nurodė, kad Seminaras buvo skirtas tik moterims, tačiau, jei vyrai būtų pareiškę norą jame dalyvauti, jiems tokia galimybė būtų suteikta. Į Seminarą registravosi vienas vyras ir jam buvo leista dalyvauti. Lektorius pažymėjo, jog mišriose grupėse dažniausiai dominuoja vyrai. Jie aktyviau pasisako, dalyvauja diskusijose ir „užgožia“ moteris. Moterys tokiuose seminaruose nebūna aktyvios arba joms lieka mažiau laiko pasisakymams. Seminarai skirti tik moterims nesiskiria nuo seminarų, parengtų bendrai vyrams ir moterims, tiesiog pateikiama daugiau pavyzdžių iš moterų pardavimų praktikos. Seminaruose, kuriuos veda Lektorius, dalyviai nėra diskriminuojami lyties pagrindu. Lektorius nurodė, kad jam svarbu, kaip jis „atrodo moterų akyse“ (taip rašte; citatos kalba netaisyta). Prieš jas jis labiau pasitempęs ir atsakingiau derina aprangą, paruošia vaizdinę medžiagą, rinkdamas spalvas ir paveikslėlius.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar socialinio tinklalapio *Facebook* Lektoriaus paskyroje paskelbta informacija, kad Seminaras skirtas tik moterims, nepažeidžia Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 str. 2 punkto, įpareigojančio prekių pardavėjus, gamintojus ar paslaugų teikėjus, suteikiant vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuojant, užtikrinti, kad joje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekinimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas dėl asmens lyties bei formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą. Taigi buvo atliekamas tyrimas dėl galimos diskriminacijos lyties pagrindu vartotojų teisių apsaugos srityje.

Pažymėtina, jog tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija, pačia bendriausia šio žodžio prasme, reiškia teisių sumažinimą arba atėmimą tam tikrai kategorijai asmenų dėl

kokių nors požymių. Diskriminacijos sąvoka paprastai siejama su lygių galimybių, lygiateisiškumo pažeidimu, o nediskriminavimas – su asmenų lygaus traktavimo, lygių galimybių realizavimo kategorijomis. Konstitucinė diskriminacijos samprata atskleidžiama pasiremiant Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 str., kuriame numatyta, kad įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs, ir nurodoma, jog žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas pažeidžiamas, kai tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, yra kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisintinas. Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius.

Europos Parlamento 2008 m. rugsėjo 3 d. rezoliucijos dėl rinkodaros ir reklamos įtakos moterų ir vyrų lygybei (2008/2038(INI)) H punkte pažymima, kad lyčių diskriminacija žiniasklaidoje vis dar labai dažna ir lyčių stereotipų formavimas reklamoje ir žiniasklaidoje gali būti vertinamas kaip šios diskriminacijos dalis; I punkte konstatuojama, kad, kuriant lyčių stereotipus reklamoje, vaizduojamas nelygus lyčių jėgos padalijimas; todėl šios rezoliucijos 19 punkte valstybės narės raginamos tinkamomis priemonėmis garantuoti, kad rinkodara ir reklama užtikrintų pagarbą žmogaus orumui.

Europos Parlamento 2013 m. kovo 12 d. rezoliucijos dėl lyčių stereotipų panaikinimo ES (2012/2116(INI)) j punkte pažymima, kad su diskriminacija dėl lyties toliau dažnai susiduriama žiniasklaidoje, komunikacijoje bei reklamoje, todėl lyčių stereotipai dar lengviau plinta.

Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 str. 2 punktu prekių pardavėjai, gamintojai ar paslaugų teikėjai įpareigojami, suteikiant vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuojant, užtikrinti, kad joje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas dėl asmens lyties bei formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą.

Nagrinėjamu atveju *Facebook* paskyroje Lektorius paskelbė informaciją, jog Seminaras skirtas tik moterims. Informacijoje apie Seminarą buvo kreipiamasi išskirtinai į moterišką auditoriją: „Merginos, pradėkite naujus metus išvengdamos klaidų <...>. Kviečiu tik jus į šį seminarą <...>. Kodėl seminaras tik moterims? Nes pastebėjau, jog moterys atviriau ir drąsiau reiškia savo nuomonę, kada auditorijoje nėra vyrų, mat pastarieji dažniausiai būna labai aktyvūs ir užgožia jas. Nes praktinės užduotys subalansuotos

tik moterims. Nes jūs, moterys, priverčiate labiau pasitempti ir atsakingiau pasiruošti pačiam lektoriui <...>“ (citatose kalba netaisyta).

Informacijoje apie Seminarą Lektorius nurodė, kad jis daugiau kaip 10 metų ugdo pardavimų žmonių pardavimų įgūdžius, t. y., teikia ugdymo paslaugas asmenims, kurie verčiasi tam tikrų produktų pardavimu.

Pagal Lietuvos Respublikos paslaugų įstatymo 1 str. 2 dalį, taikant šį įstatymą, turi būti vadovaujama nediskriminavimo, būtinumo ir proporcingumo principais. Pagal Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymą tiesioginė diskriminacija yra ne toks palankus asmens traktavimas dėl lyties, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų traktuojamas kitas asmuo (2 str. 7 dalis). Tiriant galimos diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą, yra lyginami keli žmonės, kurie skiriasi savo tapatybės požymiais, kitais požymiais ar jiems priskirtinomis savybėmis, ir vertinama, ar panašiomis aplinkybėmis jie yra vertinami vienodai, ar jiems taikomas vienodo elgesio principas.

Nagrinėjama atveju lyginami vyrai ir moterys. Analizuojama, ar Reklamoje nebuvo išreiškiamas apribojimas arba – atvirkščiai – privilegijų teikimas vienai iš lyčių.

Lektoriaus paaiškinimuose, pateiktuose Tarnybai el. paštu, neneigiama aplinkybė, jog Seminaro turinys niekuo nesiskyrė nuo seminarų, rengiamų bendrai moterų ir vyrų auditorijai. Tai patvirtina ir Reklamoje nurodyta informacija: „<...> Turinys tinka ir vyrams, tad grįžusios namo galėsite pasidalinti su antromis pusėmis <...>“. Taigi Seminaro turinys buvo aktualus tiek moterims, tiek vyrams. Tačiau, atsižvelgiant į Seminaro pavadinimą „Dažniausios klaidos pardavimuose – seminaras tik moterims“ bei Reklamoje nurodytą informaciją, teigtina, kad pirmenybė gauti ugdymo paslaugas, t. y. dalyvauti Seminare, buvo teikiama išskirtinai moterims.

Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 13 str. 2 punkte nustatyta, kad prekių pardavėjo, gamintojo ar paslaugų teikėjo veiksmai pripažįstami pažeidžiančiais moterų ir vyrų lygias teises, jeigu, informuojant apie gaminius, prekes ir paslaugas arba reklamuojant jas, formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą, taip pat vartotojai diskriminuojami dėl jų lyties.

Reklamoje nėra formuojama nuostata, kad viena lytis pranašesnė už kitą, tačiau vyriškos lyties vartotojai yra diskriminuojami dėl lyties, nes visoje informacijoje apie Seminarą aiškiai išdėstyta Lektoriaus pozicija, jog mokymai skirti moterims. Reklamoje neužsimenama, kad vyrai taip pat gali registruotis ir dalyvauti Seminare.

Atsižvelgiant į tai, kad tyrimo metu negauta duomenų, jog dalyvauti Seminare buvo leidžiama tik moterims, tyrimas dėl Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 str. 3 punkto, kuriuo paslaugų teikėjai įpareigojami užtikrinti vienodas sąlygas įsigyti prekes ir paslaugas bei jomis naudotis, nediskriminuojant

asmenų dėl lyties, įskaitant mažiau palankų požiūrį į moteris dėl nėštumo ir gimdymo bei vaiko žindymo, išskyrus šio įstatymo 10 straipsnio 8 punkte nurodytą atvejį, neatliekamas.

Kritiškai vertintina Reklamoje pateikta informacija, jog moterys atviriau ir drąsiau reiškia savo nuomonę, kai auditorijoje nėra vyrų, mat pastarieji dažniausiai būna aktyvūs ir užgožia jas. Teikiant ugdymo paslaugas, lektoriai (moderatoriai) yra atsakingi už paslaugų kokybę. Todėl esant požymiams, jog dėl tam tikrų aplinkybių paslaugų kokybė gali nukentėti, būtina imtis tinkamų priemonių paslaugų kokybei užtikrinti. Lektorius, teikdamas ugdymo paslaugas, privalo valdyti seminaro dalyvių elgesį, kad visų paslaugų gavėjų teisės būtų užtikrintos ir nebūtų teikiamos privilegijos tam tikrai grupei asmenų. Visiems seminarų dalyviams turi būti taikomas vienodo elgesio principas, nepriklausomai nuo lyties.

Remiantis išdėstytais argumentais, konstatuotina, jog paskelbdamas Reklamą Lektorius nesilaikė Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 str. 2 punkte įtvirtintos pareigos, įpareigojančios prekių pardavėjus, gamintojus ar paslaugų teikėjus, suteikiant vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuojant, užtikrinti, kad joje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekinimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas dėl asmens lyties bei formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą, bei tuo padarė Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 13 str. 2 punkto pažeidimą, t. y. informuodamas apie paslaugas diskriminavo vartotojus dėl lyties.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 17 straipsniu, 29 straipsnio 2 dalies 6 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Įspėti Lektorių dėl padaryto pažeidimo.
2. Su sprendimu supažindinti Lektorių.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė